IL-Huttafa

Il-Magażin ta' Klabb Ħuttaf

Numru **18** Jannar Frar 1997

Stampat fuq karta riċiklata

BirdLife MALTA

B'din il-ħarġa **Il-Ħuttafa** tagħlaq **3** snin

Ġdida mill-Atlantiku!

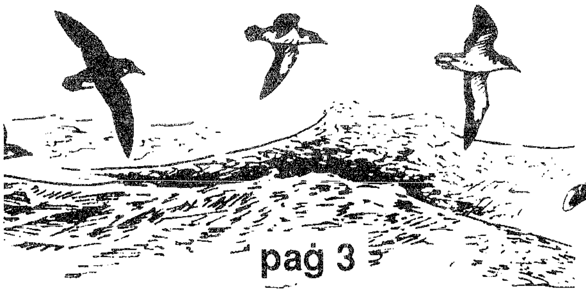

paġ 3

Sensiela ġdida

Kont taf?

Kemm niġri?

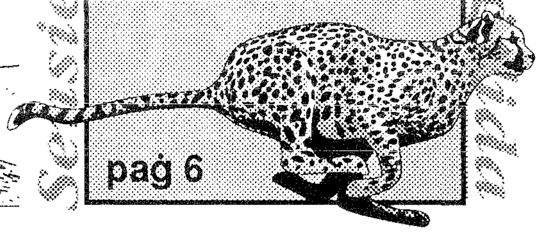

paġ 6

Sensiela ġdida

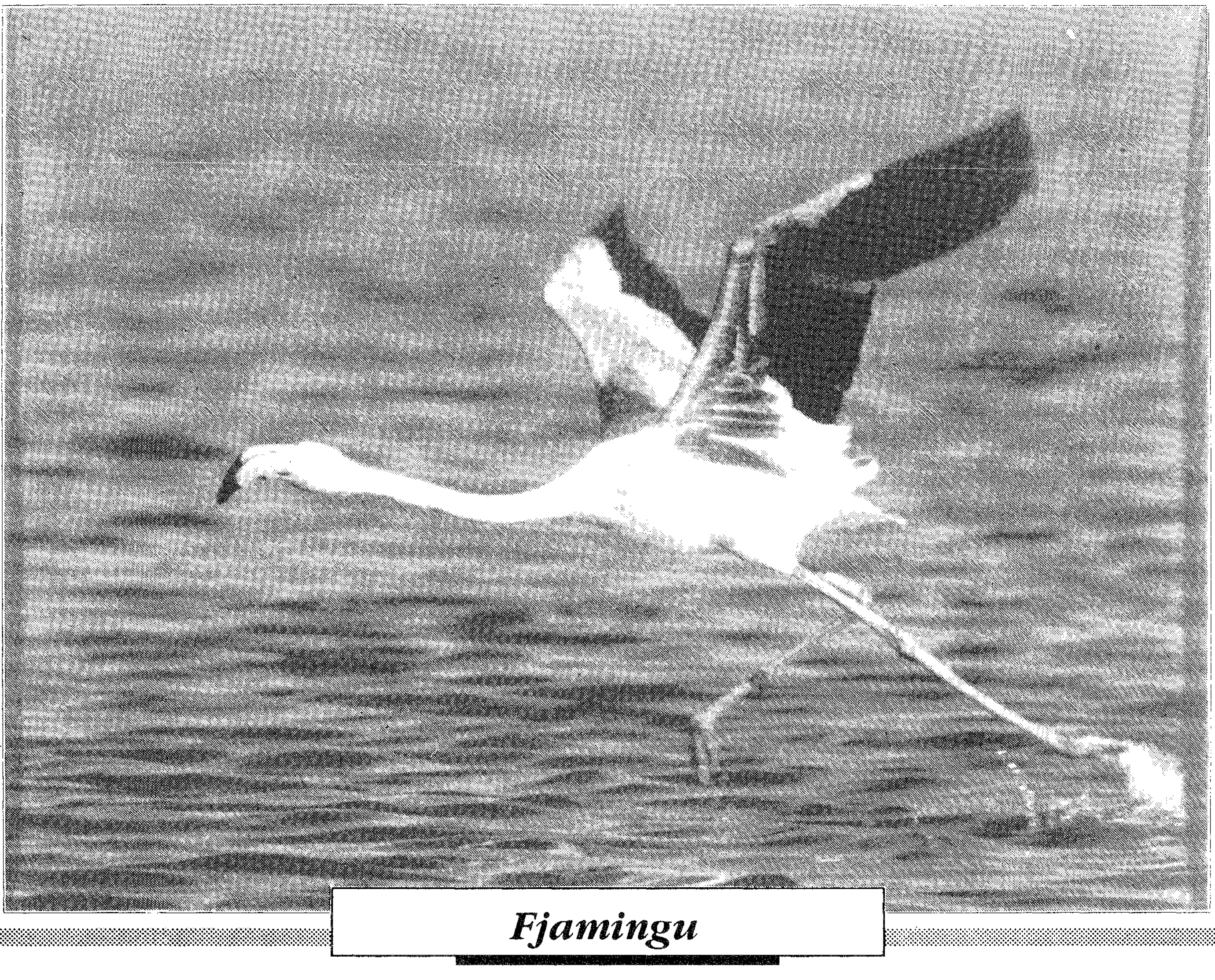

Paul Portelli/Cygnus Ltd

Fjamingu

Għeżież Ħuttaf...

Il-ġimgħa l-oħra spiċċatli l-bajro u mort nixtri oħra. Għażilt waħda u mort biha fuq il-kawnter. Tal-ħanut fil-pront ġabritha, poġġitihieli f'borża tal-karti, u bi tbissima qaltli:

"Thirteen cents, please!"

Jiena ħallastha, ħriġt il-bajro mill-borża, tajtha l-borża lura u bi tbissima għidtilha:

"Il-borża m'għandix bżonnha, grazzi. Iffranka fergħa siġra!"

Imbagħad tfajt il-bajro fil-but u ħriġt 'il barra... Naħseb tal-ħanut ħasbitni miġnun.

Tal-ħwienet imsieken jagħmlu mill-aħjar biex jaqduna tajjeb. Drawwa li saret moda hija li jgeżwrulna kollox f'borża. Biex imbagħad kif noħorġu mill-ħanut noħorġu l-oġġett mill-borża, u l-borża... narmuha! Heqq, wara kollox il-borża mill-bidu ma kellniex x'nagħmbuha. Jaħasra x'ġenn! Jaħasra x'ħela bla sens.

Dik il-borża biex ġiet f'idejna l-ewwel kienet injam f'siġra tal-prinjol ġewwa ngħidu aħna l-Iskandinavja, imbagħad ġew u qatgħuha, żabruha, rabtuha, għabbewha u ġarrewha, imbagħad taħnuha, ħasluha u saffewha, imbagħad żidulha l-kolla u l-kimika, saħħnuha u għaġnuha, firxuha u għattnuha, nixxfuha u twewha, imbagħad irrumblawha u sifruha; u mill-ġdid firxuha, qatgħuha, stampawha, twewha, inkullawha u ippakkjawha, għabbewha u wassluha għand tal-ħanut...

Immaġinaw kemm faħam u petrol u diżil intużaw biex tħaddmu l-fabriki u l-magni kollha biex dik id-daqsxejn borża (u kull biċċa karta oħra) waslet għandek. Il-karta hija meravilja li b'xorti ħażina nużawha bl-addoċċ wisq.

Għeżież Ħuttaf, bdiet sena ġdida. Dis-sena għall-ġid ta' l-ambjent għamlu mqar dan: meta tidħlu f'ħanut biex tixtru xi ħaġa, u dik ix-xi ħaġa tafu li tistgħu faċilment iġġorruha d-dar f'idejkom jew f'but (jew f'basket taċ-ċarruta li ħadtu magħkom), tbissmulu lil tal-ħanut u filwaqt li tagħtuh lura l-borża li jkun offrielkom, għidulu: "Le grazzi. Iffranka fergħa siġra!"

Tibżgħux, jekk nagħmluha spiss biżżejjed, tal-ħwienet fl-aħħar jifhmuha!

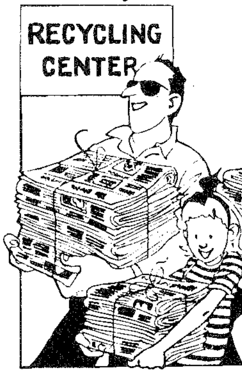

Victor

Victor Falzon
Editur

X'għandna did-darba?

Editorjal	paġ 2
Aħbarijiet Lokali	paġ 3
Mid-Dinja	paġ 4
Kompetizzjoni 18	paġ 4
Nittrumbjaw fuq...Il-Grawwa	paġ 5
Ittri	paġ 6
Kont Taf?	paġ 6
Art Gallery	paġ 7
Attività	paġ 8
Mill-Album	paġ 8
Nowtbuk tan-Natura	paġ 9
Baħħara tal-Galàpagos	paġ 10
Gruppi Lokali	paġ 11
Daħħal Membru	paġ 11
X'rat il-Kamera	paġ 12
Bolli għall-Ballut	paġ 12

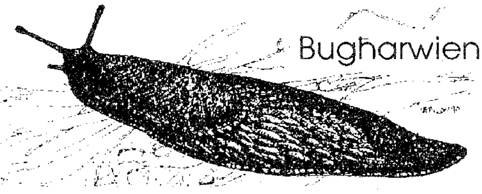

Bugħarwien

Faċċata ta' Quddiem

Fjamingu

(*Phoenicopterus ruber* - Greater Flamingo)

Għasfur tal-ħolm u tal-leġġendi. F'Malta rari, imma jekk tmur it-Tuneżija (pass 'il bogħod minna) tara l-eluf! Imbagħad jitfaċċa wieħed Malta, u jdamdmuh il-kaċċaturi!

Working Group Klabb Ħuttaf

Jason Aloisio, Isabella Borg, Audrey Chetcuti, Norman Chetcuti, Desirée Falzon (ko-ordinatur), Victor Falzon.

Klabb Ħuttaf huwa t-taqsima ta' BirdLife Malta għall-membri ta' taħt l-14-il sena. Il-Klabb jorganizza ħargiet fil-kampanja, żjarat f'riservi naturali, taħdidiet, video-shows u anke xogħol ambjentali. Il-Klabb jippublika n-newsletter-magażin **Il-Ħuttafa** kull xahrejn għall-membri, u jipproduċi ħendawts u logħob għal waqt l-attivitajiet. Il-Klabb għandu wkoll 3 **Gruppi Lokali** fil-pajjiż. Sħubija fi Klabb Ħuttaf hija Lm1.50 fis-sena.

Publikazzjoni ta' BirdLife Malta
POBox 498 Valletta CMR 01 Tel 230684/250229 Fax 225665
Materjal mill-magażin Il-Ħuttafa jista' jiġi kkupjat dment li tissemma' BirdLife Malta u tintbagħat kopja ta' fejn deher il-materjal lil Klabb Ħuttaf fl-indirizz t'hawn fuq.
Stampat għand Poulton's Print Shop, Frar 1997

Ġdida fjamanta u mill-bogħod!

F'Settembru 1995 John Borg, wieħed mill-esperti ta' BirdLife, kien mar jiġbor għasfur għajjien li kienu qalulna bih xi nies tal-Malta Freeport. Mad-daqqa t'għajn kien jidher li huwa Garnija (Mediterranean shearwater - *Puffinus yelkouan*). Imma John ġieh suspett li ma kienx eżattament Garnija bħal dik li tbejjet ma' l-irdumijiet Maltin. Għalhekk għamel studju dettaljat, u bagħat ir-riżultat ta' l-istudju barra minn Malta. Dan l-aħħar sar jaf li dak l-għasfur kien Manx Shearwater (*Puffinus puffinus*), tajra li tbejjet fin-naħat ta' fuq ta' l-Atlantiku. Dan l-għasfur ġdid ingħata l-isem bil-Malti: **Garnija tan-Nord**!

Ray Galea

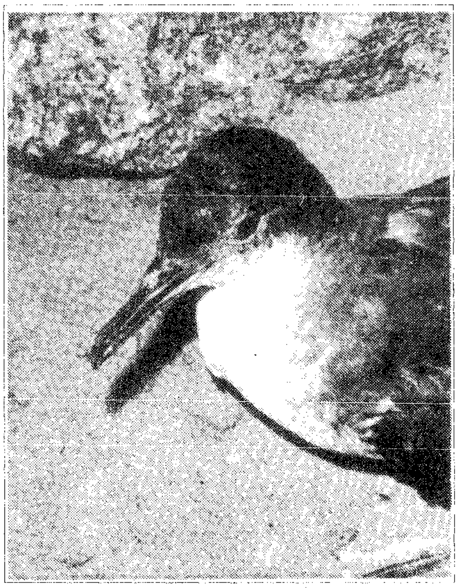

Garnija

Kważi tewmija tal-Garnija tan-Nord

Drakula... mill-kbar!

Nhar it-23 Novembru 1996 filgħaxija, John (Batman) Borg lemaħ farfett il-lejl dieħel minn fuq l-irdum ta' Ħad-Dingli. Mid-daqs kbir ta' l-annimal, John (espert tal-friefet il-lejl) għarfu bħala **Farfett il-Lejl tad-Denb** (free-tailed bat - *Tadarida teniotis*). Qabel dakinhar din l-ispeċi kienet dehret biss f' Għawdex fix-xitwa 1993-4.

Il-Farfett il-Lejl tad-Denb huwa fost l-ikbar friefet il-lejl li jistgħu jidhru Malta. U hawn! Toqogħdux tibżgħu, kbir kemm hu kbir, ma jagħmilx għad-demm! Jiekol biss insetti li jtiru!

Il-Miġja tal-Margun

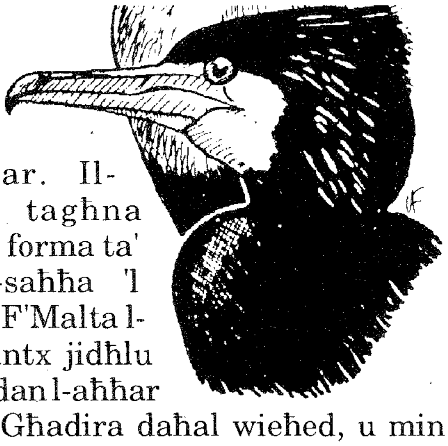

Il-Margun (cormorant - *Phalacrocorax carbo*) huwa tajra tal-baħar. Il-berdwoċers tagħna jarawh fi qtajja' forma ta' linji jaqdfu bis-saħħa 'l barra mix-xtut. F'Malta l-imragen ma' tantx jidħlu lejn l-art, imma dan l-aħħar fir-riserva ta' l-Għadira daħal wieħed, u min rah ħa pjaċir josservah itir u jogħdos għall-ħut fl-għadajjar. Xi ftit tal-ġranet qabel kien daħal margun ieħor, li miskin kien ferut.

Bil-pala u mhix furnara...

Dan l-aħħar fir-riserva ta' l-Għadira niżlet **Paletta** (spoonbill - *Platalea leucorodia*), għasfur xejn komuni (ara Il-Ħuttafa 10). Il-paletta ma tiżbaljahiex, b'dak il-munqar qisu l-kuċċarun tan-nanna! Fir-riserva damet ftit ġranet, imbagħad sparixxiet..!

1997... is-sena tal-kaċċatur?

mid-DINJA

Kondor ġej u Kondor Sejjer!

Il-Kondor ta' l-Andes għasfur tal-ġenn. Enormi! Anzi l-ikbar għasfur (li jtir) fid-dinja, u anke l-iktar wieħed li jgħix! Il-Kondor darba kien mifrux ma' l-Amerka t'Isfel kollha. Imma bħas-soltu minħabba l-bniedem li jeqred u joqtol, spiċċa minn ħafna nħawi. Xi snin ilu sar proġett biex il-Kondor ta' l-Andes jerġa' jiddaħħal fil-parks nazzjonali tal-Venezuela. Il-proġett irnexxa, u dan l-annimal ġgantesk reġa' deher jissaqqar fuq il-foresti u l-għoljiet tal-Venezuela. Imma...

Dan l-aħħar xi vandali reġgħu bdew joqtlu minnhom. Ma trid xejn biex il-Kondor ta' l-Andes jerġa' għal darb'oħra jisparixxi mis-smewwiet tal-Venezuela!

BBC Wildlife magazine Feb97

K O M P E T I Z Z J O N I 18

minn Norman Chetcuti the Puzzler

X'inhuma!

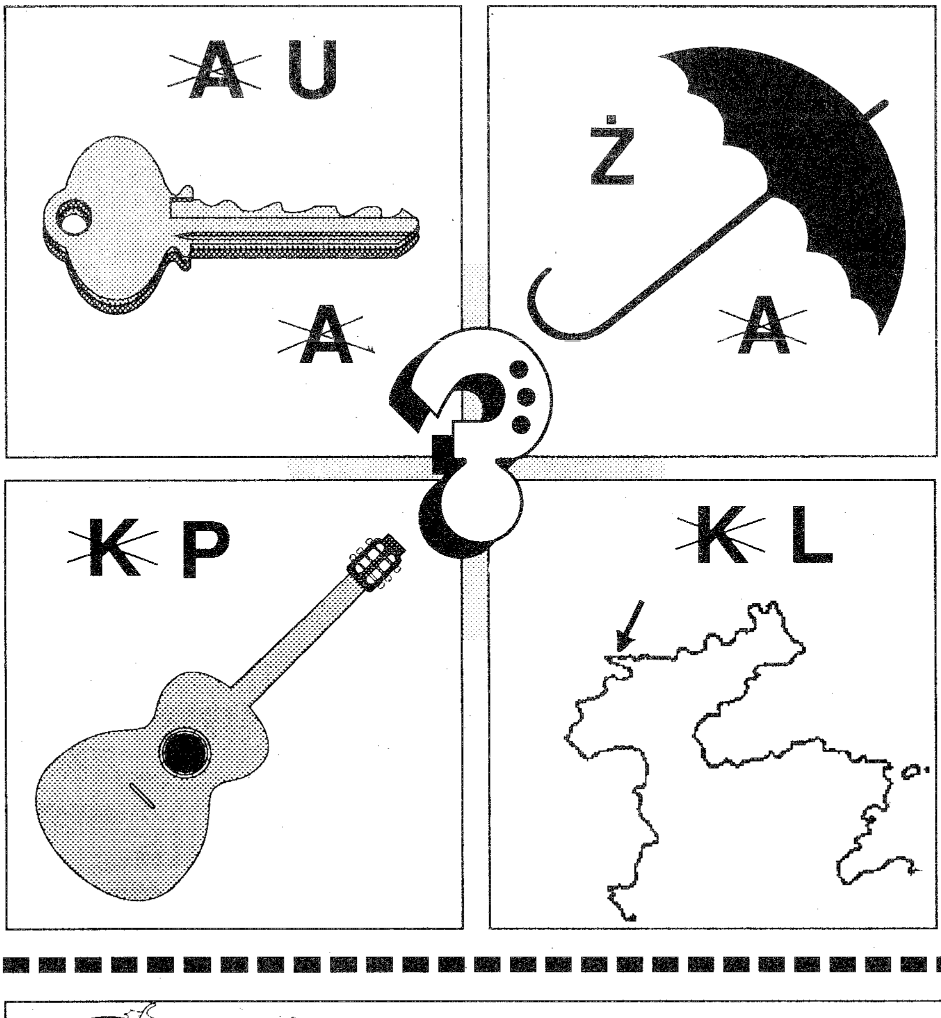

X'għasafar hemm moħbijin fl-istampi. Araw l-ewwel x'inhu l-oġġett, imbagħad neħħu jew żidu ittri skond kif indikat. Jekk tagħmlu kollox tajjeb, issibu 4 **ismijiet ta' għasafar**. Iktbu fuq karta dawn l-ismijiet, u ibagħtuhomlna. L-isem li ntellgħu fost it-tajbin jirbaħ **skultura ta' għasfur**. Ibagħtu t-tweġibiet lil:

Kompetizzjoni 18
Klabb Huttaf - BirdLife
POBox498
Valletta CMR 01

Ċans sat-**12 Marzu 1997**

Rebbieħa

Ir-rebbieħa ta' Kompetizzjoni 17 hija **Antoinette Tagliaferro** minn Ħaż-Żabbar. Din rebħet **skultura ta' għasfur.** Antoinette mitluba tattendi l-attività tat-28 Frar (ara paġ 8) ħalli tingħata l-premju.

Xi membri jqasqsu l-Huttafa! Dawn żgur ma jirbħux. Jekk il-kopja tal-Huttafa ma tfaddluhiex, għadduha lil xi ħabib! Mhux tqattgħuha!

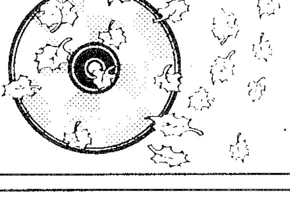

Ma' dil-harġa qed nibagħtulkom kopja tal-katalgu "**New World Music**". Minnu wieħed jista' jordna CDs ta' mużika rilassanti, spiss imżewqa bi ħsejjes min-natura. X'ħin tlestu minnu, għadduh lil ħaddieħor.

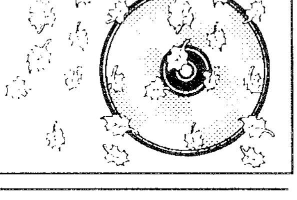

il-Grawwa
Għasfur Żeffien

It-2 ta' Diċembru 1990 - għodwa tax-xita, ksieħ u maltemp - temp ta' l-għasafar, kif isibuh il-berdwoċers. U hekk kien, għax għall-ħabta tad-disgħa dehru tliet qtajja' kbar, fihom b'kollox xi tmenin għasfur. Jittajru bil-mod, b'ċerta majestà... il-Graw!

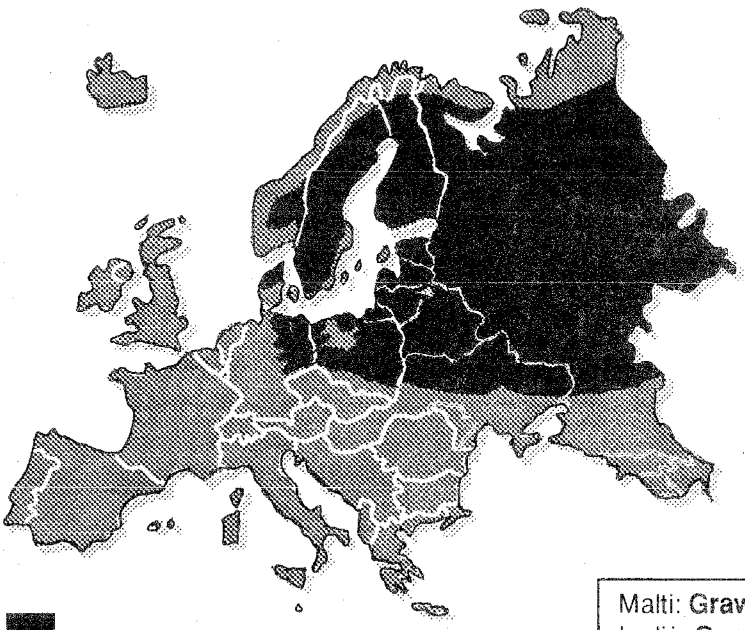

Inħawi fl-Ewropa fejn tbejjet il-grawwa

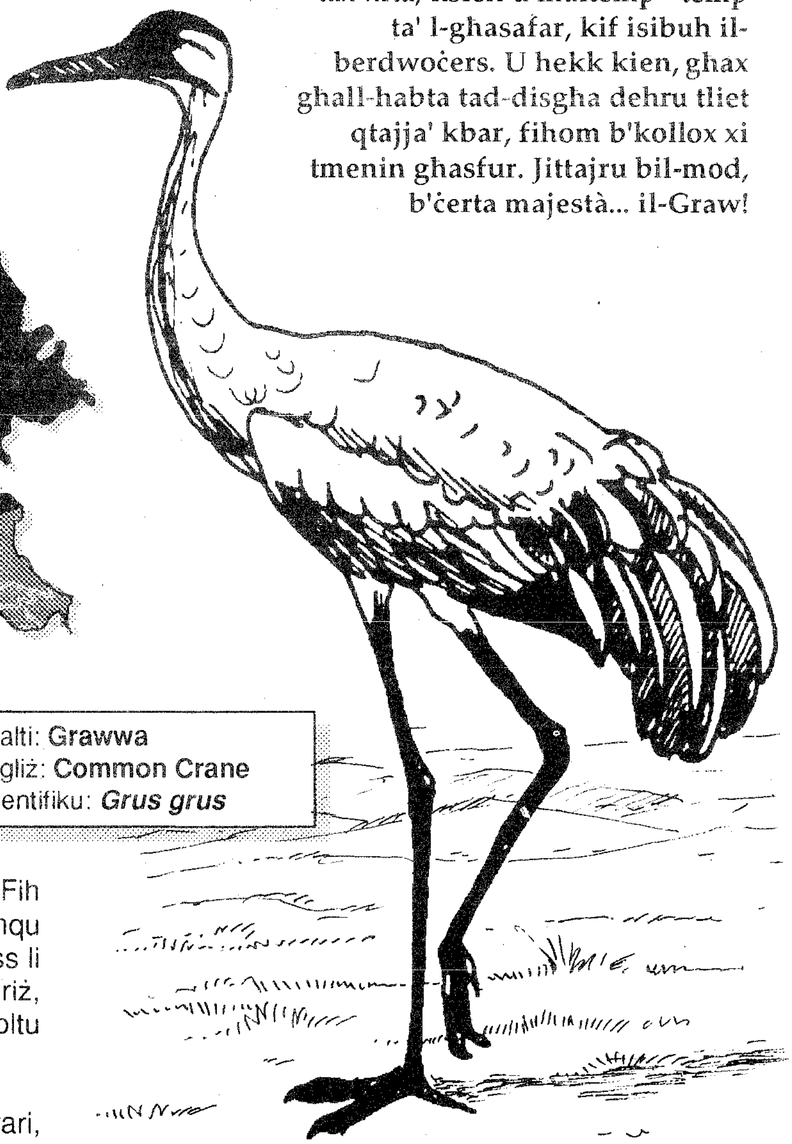

Malti: Grawwa
Ingliż: **Common Crane**
Xjentifiku: ***Grus grus***

Kbir! Wieħed mill-akbar għasafar li jiġu Malta. Fih aktar minn 1m, u jiżen madwar 5kg! Saqajh u għonqu huma twal, u meta jtir jintgħaraf mill-ewwel peress li jżommhom maħruġin 'il barra. Lewnu x'aktarx griż, b'maskla sewda, bajda u ħamra fuq wiċċu. Bħas-soltu msomma, ħlejqa mill-isbaħ.

Ipassi fi qtajja forma ta' linja jew ta' V. Pjuttost rari, imma jidher kull sena. L-aħjar żmien huwa x-xitwa, l-aktar xi ġurnata maltemp. Jista' jidher kullimkien - basta l-berdwoċer iżomm għajnejh dejjem 'il fuq! Kultant jinżel f'xi post miftuħ jew xagħri. Il-bidwi ta' Kemmuna jgħid li sa għoxrin sena ilu, qatgħa graw ta' madwar tletin kienu jqattgħu x-xitwa fuq il-gżira mwarrba. U sena ilu grupp membri ta' BirdLife raw grawwa tiekol u tiġri fuq ix-xagħri ta' Kemmuna. Dehra li żgur ma jinsew qatt.

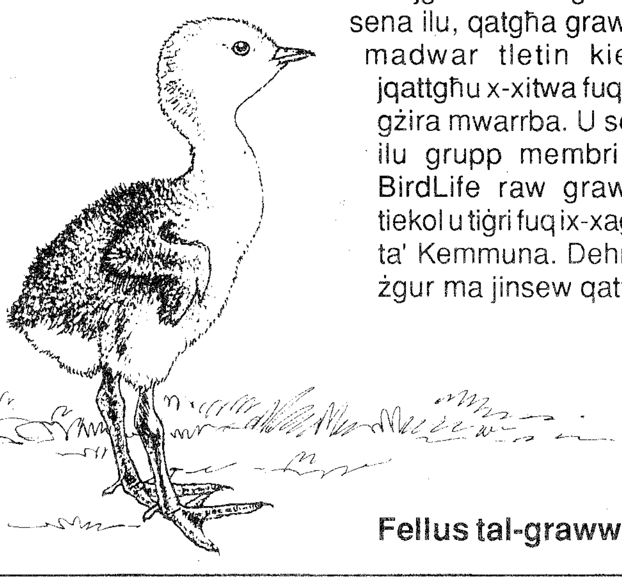

Fellus tal-grawwa

Ibejjet fit-Tramuntana ta' l-Ewropa (ara l-mappa), f'postijiet miftuħin u b'għadajjar żgħar. Dan l-ambjent jissejjaħ **bur** (bl-Ingliż *meadow*). Peress li l-bniedem jippreferi jbiddel dan l-ambjent f'għelieqi, il-graw naqas ħafna fl-imgħoddi. Xi pajjiżi issa qed jerġgħu joħolqu l-ambjent tal-bur biex il-graw u għasafar oħrajn jerġa' jkollhom fejn ibejtu u joktru.

Żeffien? Għax fi żmien il-bejta, il-graw jinnamra billi jiżfen. Victor, l-editur tal-Ħuttafa, kellu x-xorti li darba, f'bur miksi ċpar ġewwa n-Norveġja, ra par graw jiżfnu*. U kienet żifna li lanqas l-aqwa ballerina ma tiżfen!

Mark Falzon

Nota mill-Editur
*Sewwa qed tgħid, Mark! Il-post kien jismu Fokstumyra. Post... tal-ħolm!

ittri

L-Iżgħar fost iż-Żgħar

Għażiż Editur,

Qed niktiblek dwar ħaġa li dehret f'Il-Ħuttafa 17. Inti għidt li l-Bugeddum (pygmy white-toothed shrew *Suncus etruscus*) huwa l-iżgħar mammiferu fid-dinja.

Għal ħafna snin veru kien maħsub hekk. Imma fl-1973 fit-Tajlandja nstab* farfett il-lejl li kien twil biss 30mm, u tqil 1.5g. Tista' taħseb, bl-Ingliż jgħidulu Bumble Bee Bat! Dan huwa llum ikkunsidrat l-iżgħar mammiferu fid-dinja.

John Borg
Ta' Xbiex

*Craseonycteris thonglongyai

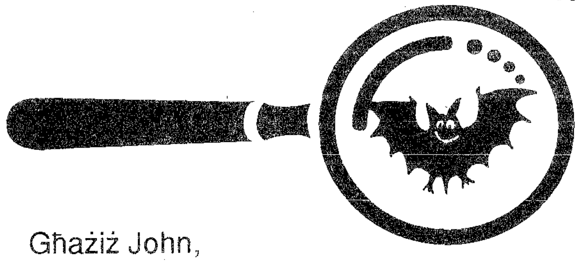

Għażiż John,

Grazzi mmens tat-tagħrif interessanti li għaddejtilna. Fil-ktieb *The Mammals of Britain and Europe* il-Bugeddum imniżżel bħala wieħed mill-iżgħar mammiferi tad-dinja, imma forsi mhux l-iżgħar.

Dak in-nitfa ta' farfett il-lejl li semmejtilna inti jidher li huwa verament iżgħar mill-Bugeddum! Mur ara l-frieħ tiegħu daqsxiex ikunu!!!

L-Editur

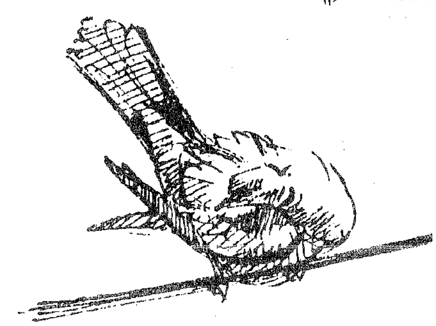

Tikteb Gamiema...

Għażiż Editur,

Jiena gamiema.

Kemm nieħu gost intir minn hawn għal hemm. Imma hawn nies illi ma jħobbunix (ħlief mal-brodu). Dawn huma l-kaċċaturi.

Ar'hemm wieħed qed jimmira għal fuqi.

Bumm! Bumm!

Ħallini ngħix, sur kaċċatur!

Ian Attard
Ħaż-Żebbuġ

Għażiż Ian,

Għandi messaġġ għal dik il-gamiema li kitbitilna...

Għażiża Gamiema, naf li fi żmien il-passa tħoss il-bżonn li tgħaddi minn fuq Malta. Imma isma minni, jekk trid li tibqa' ħajja, ħu daqsxejn paċenzja u sib triq oħra. Jew tpassi xejn!

Għax f'dawn in-naħat tal-Mediterran hawn irġiel li jaħsbu li jekk ma joqtlux il-gamiem imutu bil-ġuħ.

Sa ma jibqa' dat-tip ta' nies, inti u sħabek l-għasafar tibqgħu f'periklu kbir. Għalhekk sib triq oħra, xbin!

U għid lil sħabek kollha.

L-Editur

Nixtiequ nfakkru lill-membri li jiktbulna: il-posta m'għadhiex 5ċ, imma saret 6ċ!

IKTBU LIL

Editur Il-Ħuttafa
Klabb Ħuttaf
Birdlife Malta
POBox 498
Valletta CMR 01

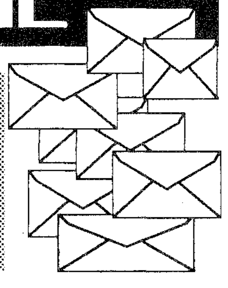

wildlink

Għal tagħrif dwar annimali jew pjanti Maltin, iktbu lil **Robert Borg - Wildlink • Klabb Ħuttaf • BirdLife Malta • POBox498 • Valletta CMR 01.**
Biex Robert iwieġibkom direttament, ma' l-ittra tagħkom inkludu envilop bl-indirizz tagħkom u bolla ta' 6ċ.

Kont taf?

minn Audrey Chetcuti

Daqs ir-Riħ

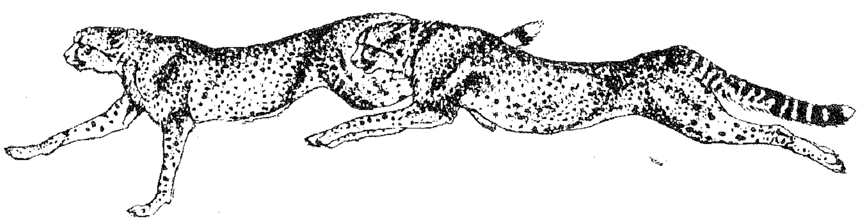

Iċ-**Ċita** (cheetah - *Acinonyx jubatus*) hija l-aktar annimal ta' l-art li jiġri. Kapaċi tisprintja b'ħeffa ta' **100km fis-siegħa**! Dil-ħeffa tridha biex taqbad l-għażżiela ta' Thomson (Thomson's gazelle), il-priża favorita tagħha, li jiġru kważi daqsha! Sa minn 3000qK l-bniedem kien irabbi u jittrenja ċ-Ċita biex tgħinu jikkaċċja. Aktar tard, f'London, kienu jtellqu ċ-Ċiti mal-greyhounds. Imma ċ-Ċita qiegħda tonqos, għax in-nies jikkaċċjawha għal-fer. Fl-Indja, fejn dari kien hemm ħafna, għosfrot fl-1950. Li baqa' jgħixu fl-Afrika, fejn fadal biss xi 30,000.

ART GALLERY

Uża karta bajda. Tużax kartonċin u tpinġix bil-kulur. Ibgħat ukoll ismek, l-età u isem l-annimal jew pjanta

Christopher Aquilina (13)

Durrajsa

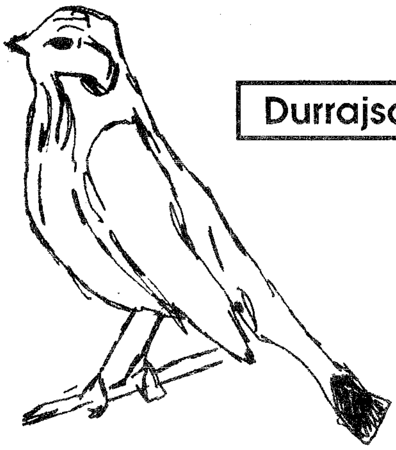

Anonimu!

Tukan

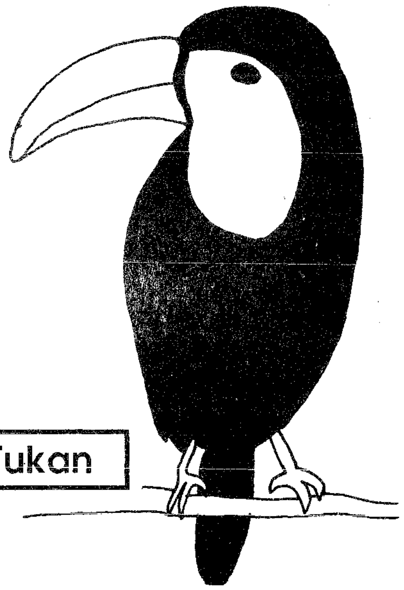

Sur artist li pinġejt dat-tukan (u tmien għasafar oħra verament sbieħ), taf li nsejt tgħidilna min int? Mela ċempel jew iktbilna, ħalli ftit ftit ingibulek l-istampi l-oħra li pinġejt!

Andrew Galea (?)

Gardell

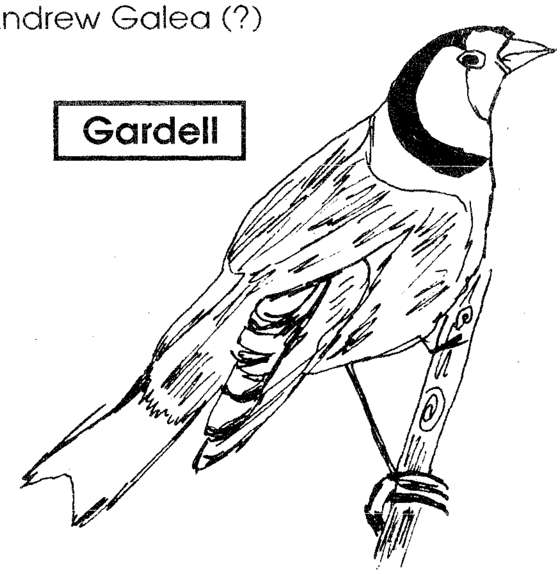

Owen Mifsud (?)

Sula

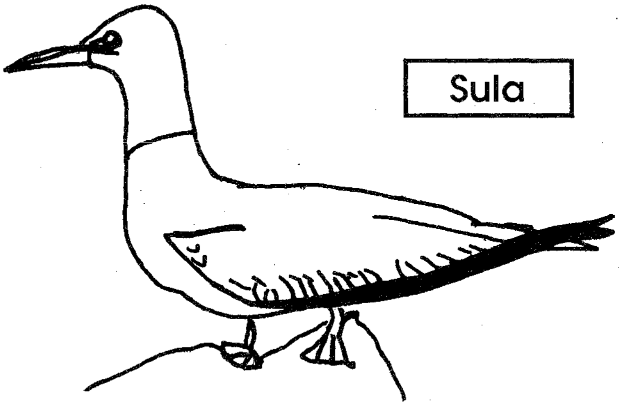

David Attard (9)

Wiżgħa tal-Kampanja

Justin Schembri (13)

Pellikan

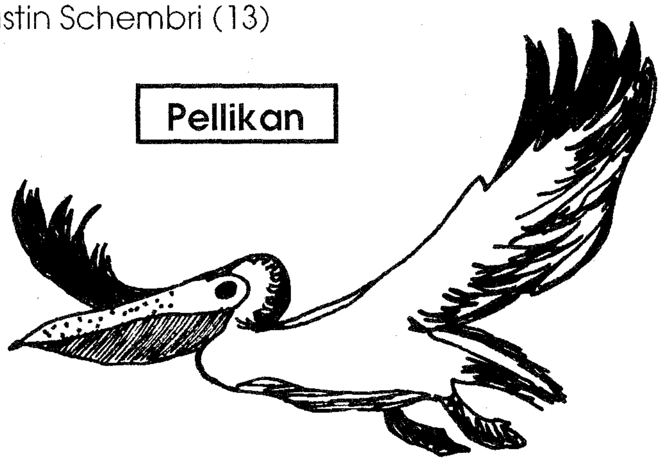

Attività

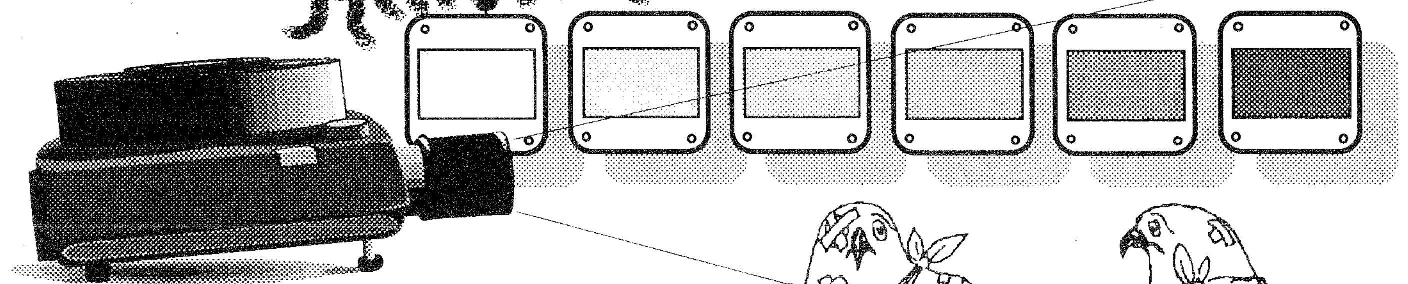

X'għandna? Taħdita bis-slajds
X'jisimha? **"Sptar għall-Għasafar"**
Meta? 28 Frar 1997
Fejn? L-Istitut Kattoliku (ara mappa)
X'ħin? 6pm -7.30pm
X'iktar? Innaqqru xi ħaġa!
Ħaġa oħra? Nixorbu wkoll!
Baqa'? Ħanut ta' materjal BirdLife
Kemm? 50c* (fil-bieb)
Allura? Ħeqq! Ejjew bi ħgarkom!

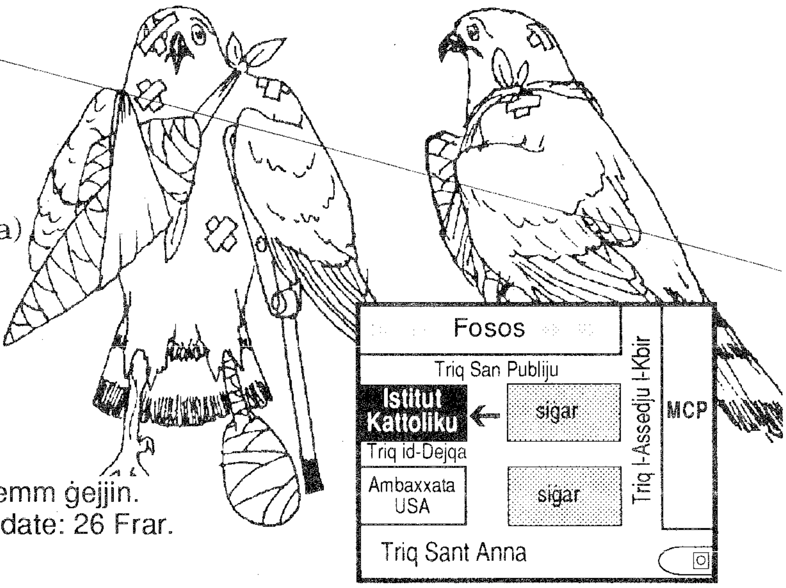

IMPORTANTI: Min ġej iċempel ħalli nkunu nafu kemm ġejjin. Tel: **230684** matul il-ġimgħa (qabel 1pm). Closing date: 26 Frar.

*Il-flus biex inħallsu għall-kiri tas-sala u għall-ikel eċċ.

Victor Falzon

Silvio Scicluna

mill-Album

Fuq
Logħba: Il-Passa
Okkażjoni: Il-party tal-Milied
Data: 19 Diċ 1996

Taħt
Logħba: Il-Katina ta' l-Ikel
Okkażjoni: Ħarġa GL Ħ'Attard
Data: 17 Nov 1996

grazzi!

Lil Fr **Dione Cutajar**, kappillan ta' Ħ'Attard, li spiss iħallina nużaw il-sala parrokkjali tar-raħal.

grazzi!

Lis-sur **Michael Falzon** għalliem ta' l-arti u membru f'BirdLife, tal-paċenzja u l-ħin li ħa biex għamlilna b'xejn 50 skultura ta' għasafar.

grazzi!

Lis-sur **Mario Grech** li għen fil-produzzjoni ta' ħendawts għall-membri tal-Grupp Lokali Ħ'Attard.

Nowtbuk tan-Natura

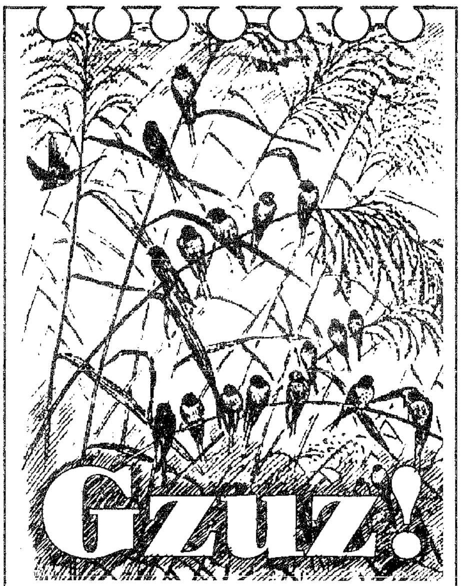

Gzuz!

Bħalissa, fil-qalba tax-xitwa, eluf ta' għasafar jinġabru filgħaxijiet u narawhom jagħqdu fuq rasna. Fis-siġar folti tal-fiku li nsibu fil-pjazez ta' l-irħula tagħna, jinġabru gzuz ta' għasafar, jimbuttaw u jargumentaw bejniethom għal post qalb il-friegħi. Tgħid għaliex jagħmlu hekk l-għasafar?

Fix-xitwa l-għasafar ma joqogħdux mal-bejta: il-bejta tintuża biss fi żmien it-trobbija tal-frieħ. Xi għasafar, bħal Tal-Bejt, l-iSturnell u z-Zizka Bojod jitgezzu flimkien biex itaffu ftit mill-kesħa ta' l-irjieħ xitwin. It-temperatura ta' ħafna iġsma żgħar imħaddnin flimkien ixxerred ftit tas-sħana.

Barra minn hekk, l-għasafar fi grupp iħossuhom inqas f'periklu li jinqabdu minn xi predatur. Jekk tkun waħdek u jarak seqer, lilek se jaqbad. Imma jekk tkun ġo folla, hemm inqas ċans li int tkun l-iżvinturat!

Issa li taf dan kollu, jekk fil-misraħ tar-raħal tiegħek taf li hemm xi siġar kbar u folti, issa ż-żmien li taqbeż qabża s'hemm filgħaxija (4-5pm) ħalli tara jinżlux għasafar jorqdu fis-siġar. Tistenniex jidħol Marzu, għax f'Marzu ħafna għasafar jibdew jaħsbu għall-bejtiet, u ma jibqgħux jinġabru flimkien.

Tal-Qoxra

Meta tagħmel ix-xita, joħorġu dawk tal-qoxra! Kulħadd jaf bid-drawwa tal-bebbux, li jitfaċċa fi żmien l-istaġun l-imxarrab. Xi nies jiġbruhom bil-gzuz u jitfgħuhom ħajjin f'ilma jagħli biex jikluhom. Imma kemm tafu dwaru dan l-annimal umli?

Il-bebbux joħroġ fi żmien ix-xita, għax jekk jinxef imut. Fis-sajf jissiġilla l-bokka tal-qoxra b'għatu ta' rita rqiqa, u jgħaddi l-istaġun tan-nixfa mgezzez hemm ġew għall-frisk u għall-umdu. Sadattant isum!

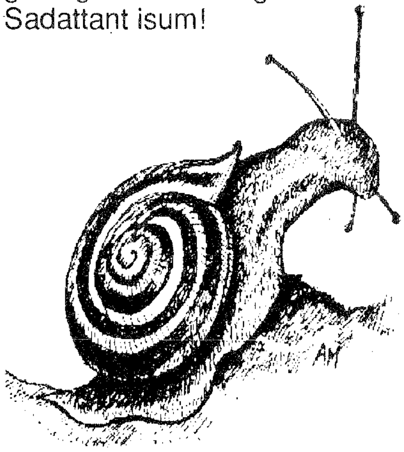

Il-blalen f'tarf dawk il-famużi antenni mhumiex għanejn, kif jaħsbu ħafna. Dawk huma sensi li l-bebbuxu juża biex iħoss fejn hu sejjer.

Mas-saqaf ta' ħalqu, il-bebbuxu għandu lsien qisu raspa. Dan jużah biex jobrox il-wiċċ tal-werqa, imbagħad jibla' l-frak. Dan l-ilsien tant hu iebes li kapaċi jigref il-blat! Immaġina lilek tigref blata b'ilsienek!!!

Il-ġisem tal-bebbuxu tant jiġġebbed li kapaċi jitkaxkar fuq xifer ta' sikkina bla ma jweġġa'.

Issa meta taraw bebbuxu, tgħaffġuhx miskin. Jekk forsi dar għal xi pjanta prezzjuża tal-Mamà, neħħuh bil-galbu u itilquh x'imkien fejn ma jagħmilx ħsara. Tagħmlu x'tagħmlu, ftakru x'meraviljata' annimal għandkom f'idejkom.

Xeblieka

Il-liedna ma tagħmilx fjuri spettakolari, u forsi għalhekk spiss ma nagħtux kasha. Ejja nħarsu lejha ftit iktar mill-viċin.

Iz-zokk tal-liedna mhux b'saħħtu biżżejjed biex din treġġi weħidha bħal siġar oħrajn. Allura biex tikber 'il fuq, il-liedna tixxeblek ma' fejn issib - ħajt, siġra oħra, arblu, anke krejn mitluq! Biex tixxeblek, il-liedna tarmi għeruq speċjali li minnhom toħroġ kolla biex teħel ma' l-oġġett li tkun qed tikber miegħu!

Ħafna annimali żgħar jiġġennu jaraw liedna. L-insetti jagħtihom ferħ ta' ġenn fi żmien il-fjuri (fil-ħarifa). Oħrajn jużawha biex jistaħbew qalb il-weraq folt tagħha. Purtiera mudlama bħal dik! X'ma jifraħx il-wiża'. Xi għasafar il-gost tagħhom ibejtu fiha. Staqsi lill-Bufula Sewda!

Fix-xitwa l-liedna tagħmel għenieqed ta' frott żgħir iswed, tond u artab. Perfett għall-povri għasafar imġewħin u jtertru. Inżlu sal-Buskett daż-żmien u tara Kapineri, Buful Iswed, imlievez u għasafar oħrajn jitħanżru fuq il-frott tal-liedna.

Ikel, kenn u moħba għall-bejta. Xi trid iktar qalb ta' għasfur!?

Bumistur kuntent mistur qalb il-friegħi tal-Liedna

Desirée Falzon

Baħħara tal-Galàpagos

5

Tajr tal-baħar tal-Gżejjer Galàpagos. F'din il-ħarġa...

L-Albatros tal-Galàpagos

Il-Galàpagos huma grupp ta' gżejjer. Waħda minn dawn il-gżejjer jisimha Española. U proprju fuq din il-gżira jbejtu mat-12,000 par ta' albatros. Dan huwa l-**Albatros tal-Galàpagos**, għasfur endemiku għal din il-gżira - jiġifieri ma jinstab imkien iktar ibejjet fid-dinja!

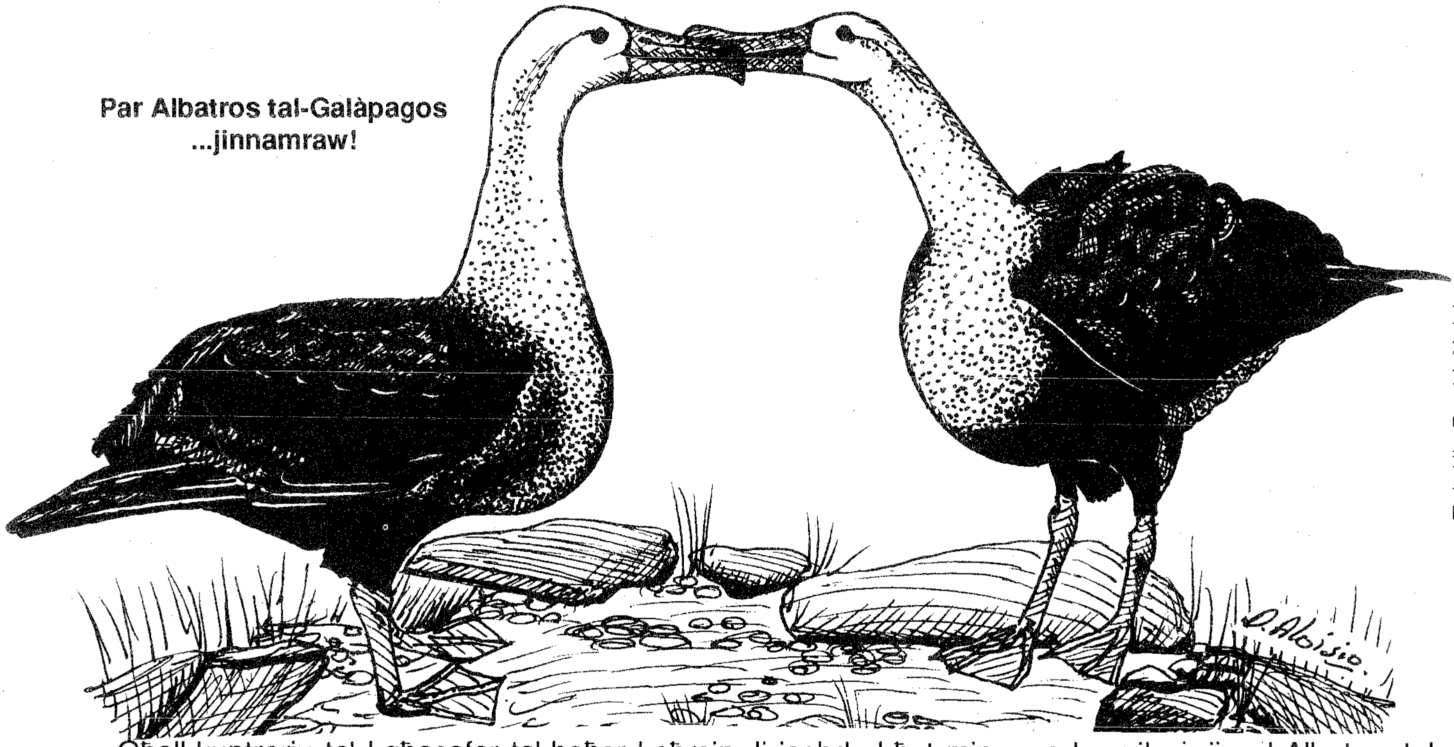

Par Albatros tal-Galàpagos ...jinnamraw!

Tpinġija David Aloisio

Għall-kuntrarju ta' l-għasafar tal-baħar l-oħrajn, li jaqbdu l-ħut minn madwar il-gżejjer, l-Albatros tal-Galàpagos jitlaq għal erba' xhur sħaħ lejn l-Amerka t'Isfel, isegwi dejjem il-kurrent qawwi ta' Humboldt. Jerġa' lura biex ibejjet fit-tmien xhur li jkun fadal.

L-Albatros tal-Galàpagos 'jitgħarras' għal għomru ma' l-istess sieħeb jew sieħba! Imma bejta ma jibni qatt. Il-mara tbid il-bajda direttament fl-art. U biex bħallikieku dil-ħaġa mhix stramba biżżejjed, l-albatros ma jikkuntentax iżomm il-bajda f'post fiss. Fil-fatt il-bajda joqgħod iċaqlaqha minn post għal ieħor, kultant ibiegħdha sa 90m 'l bogħod mill-post oriġinali fejn il-mara tkun biditha! Għaliex jagħmlu hekk ħadd s'issa ma jaf, imma huwa fatt li l-aktar bajd li jfaqqas huwa dak li l-aktar jitħarrek minn post għal ieħor! Meta l-frieħ jikbru ftit jibdew jitħallew weħidhom sakemm ix-xjuħ joħorġu jistadu. Waqt li l-kbar ma jkunux magħhom, il-frieħ jinġabru fi gruppi mdaqqsin (bl-ingliż jgħidulhom *nurseries*), li mbagħad jinfirdu meta kull ferħ jagħraf l-għajta tal-ġenitur tiegħu li jkun ġie lura bl-ikel.

L-albatros kapaċi jigglajdja għal ħinijiet straordinarji. Dan jirnexxielu għax għandu ġwinħajh twal immens u dojoq. Jagħżel għoli mill-baħar li jkun komdu għalih skond il-forza taż-żiffa, u fuq dan il-kurrent ta' arja jissiefaħ għal ħin twil ħafna. B'dan il-mod l-albatros jasal distanzi inkredibbli... bla ma jaqdef darba ġwinħajh!

Minħabba t-tul esaġerat ta' ġwinħajhom, l-albatros isibu problema biex jinqatgħu mill-art fi pjanura, jew anke mill-baħar kalm. Irid ikun ir-riħ li jgħinhom biex itiru. Barra minn hekk, kemm-il darba jkollhom inċidenti meta jiġu biex jinżlu fuq il-blat volkaniku jniggeż ta' dawn il-gżejjer. Dan għaliex mhux dejjem jirnexxielhom jikkontrollaw fil-ħin il-ħeffa kbira li biha jkunu deħlin lejn l-art.

Albatros tal-Galàpagos - *Diomedea irrorata*, Waved Albatross

David Aloisio

Nota mill-Editur

L-albatros iżomm ir-rekord ta' l-aktar ġwienaħ twal tad-dinja (tneħħi l-Pterodactyl u l-Pteranodon, żewġ dinożawri mdaqqsin li kienu jtiru). Minn ponta sa ponta ta' ġwinħajh miftuħin, l-Albatros Pellegrin (Wandering Albatross) jiftaħ medda ta' 3.3m! Ftit iktar minn pitirross, imsomma!!!

GRUPPI LOKALI

(K=Ko-ordinatur)

H'ATTARD
Leaders: Isabella Borg, Grace Camilleri, Thelma Saliba, Agnes Scicluna (K), Silvio Scicluna (K).

NAXXAR/GHARGHUR
Leaders: Jason Aloisio (K), Anita Bezzina, Fleur Casha, Mark Falzon (K), Justin Vassallo.

RABAT/DINGLI
Leaders: Audrey Chetcuti (K), Norman Chetcuti (K), Angéle Pulis, Chris Pulis.

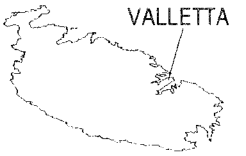

Triq Żekka – Triq Sta Lucija – Triq l-iFran
No65 ○

○ = BirdLife Nature Shop
Mit-Tnejn sal Ġimgħa: 9am-12noon

BirdLife MALTA

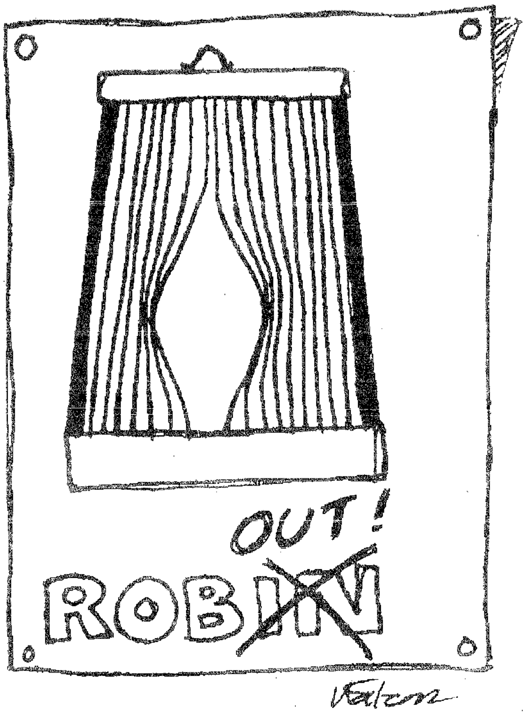

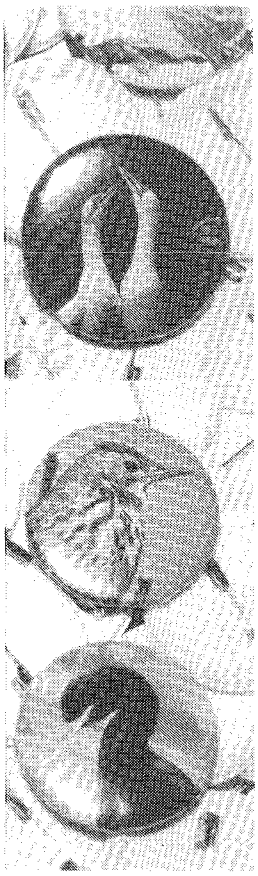

Daħħal membru fi Klabb Ħuttaf

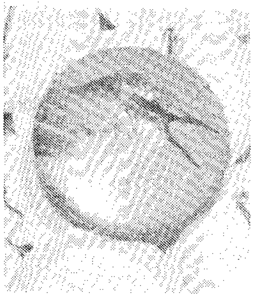

... u għalik BEĠĠ SPEĊJALI!

- Speċjali għax dwar in-natura
- Speċjali għax tal-metall
- Speċjali għax unika, jiġifieri ma jkunx hemm oħra bħalha

Sib ħabib jew ħabiba, ħajjarhom jidħlu fi Klabb Ħuttaf, imla d-dettalji tagħhom hawn taħt, imla tiegħek ukoll, u ibagħtilna l-formola flimkien mal-**Lm1.50** miżata. Kif jaslilna kollox nibagħtulek il-beġġ!

Dettalji tal-MEMBRU GDID

Isem u Kunjom ____________________

Indirizz ____________________

____________________ PostCode

Tel ____________ Data tat-Twelid ____________

Dettalji TIEGHEK STESS

Ismek ____________________

Indirizz ____________________

____________________ Telefon ______

Ibgħat kollox lil **Klabb Ħuttaf BirdLife Malta POBox498 Valletta CMR01**. Tibgħatx flus bil-posta. L-aħjar ċekk jew Postal Order (pagabbli lil BirdLife Malta) jew 25 bolla tas-6ċ mhux użati.

Victor Falzon

x'rat il-kamera

Li kieku kull Malti
mqar darba
Iħawwel siġra
F'dil-gżira...

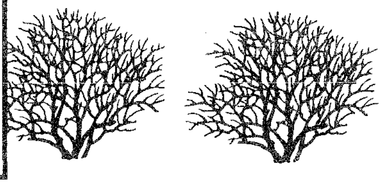

BOLLI GĦALL-BALLUT!

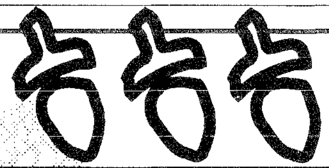

Grazzi...

...lil dawn il-Ħuttaf, li sa l-aħħar ta' Jannar 1997 ħadu sehem fil-Kampanja **Bolli għall-Ballut**.

Charlene Bonnici
Reuben Bonnici
Adrian Borg
Chris Borg
Karmenu Briffa (SSCN)
Christian Brincat
Alistair Bugeja
Rachel Caruana
AnnMarie Cefai
Adriana Debono
Maria Deguara
Julian Falzon
Audrienne Fenech
Irene Montebello
Stefan Muscat
Geraldine Powell
Allister Spiteri
Justin Vella
Maureen Xuereb.

Bejniethom dawn il-Ħuttaf baghtulna 3000 bolla! Lil dawn il-membri lkoll bgħatnilhom kartolina differenti għal kull 100 bolla wżata li baghtulna. F'Il-Ħuttafa li jmiss inkomplu l-lista. Mela...

IBQGĦU IBAGĦTULNA L-BOLLI!

Faddlu

Iva l-bolli bdew jinġemgħu
U ġo l-envilops deħlin!
Nies qed jixtru għal ġo l-albums
U xi flus ġa bdew ġejjin!

Malli ħamsin lira nfaddlu
Nixtru munzell qsari żgur
Dawn bil-ġandar niżirgħuhom
Għall-foresta tal-futur.

Mela komplu faddlu l-bolli
Ibagħtulna bil-mijiet -
Kartolini nibagħtulkom
B'tan-natura affarijiet.

Faddlu bolli ta' Malta jew ta' barra. Anke jekk ikunu l-istess, ibagħtulna xorta. Ibagħtu kollox lil
Bolli għall-Ballut c/o BirdLife Malta POBox48
Valletta CMR 01

Kemm s'issa daħħalna flus mill-bolli li nbigħu

Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1
Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1
Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1
Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1
Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1	Lm1